

Til medlemmene i Universitetets utdanningsutvalg

Forslag til dagsorden møte i Utdanningsutvalget – Møte 9, 2023

Tidspunkt: 07. Desember, kl. 09:00 -12:00

Møtested: Møterom a+b, Museplass 1

Forslag til dagsorden:

<i>Estimert tid</i>		
10	I Godkjenning av innkalling og dagsorden II Godkjenning av protokoll fra UU-møtet 2. november III Skriftlige og muntlige orienteringer fra utvalgsleder og administrasjonen <ul style="list-style-type: none">• Saker til eventuelt	
20	Sak nr 48/23 <i>vedtakssak</i>	Prioriterte områder for UU i 2024
40	Sak nr 49 /23 <i>drøftingssak</i>	Gjennomføring og frafall ved UiB
10	Pause	
30	Sak nr 50 /23 <i>Orientering og diskusjon</i>	Løypemelding fra arbeidet med revisjon av systembeskrivelsen Presentasjon
30	Sak nr. 51/23 <i>drøftingssak</i>	Revisjon av opptaksforskrifta – Karakterkrav for opptak til master
30	Sak nr. 52/23 <i>Presentasjon og diskusjon</i>	Valgomat i studentrekrutteringskampanjen 2024
10	Eventuelt	

Kommende saker

Februar - Sak om ALP – MOSO

Februar - Foreløpig versjon kvalitetssystem

April - Endelig versjon kvalitetssystem

Årshjulsaker i Utdanningsutvalget i 2023:

September: Gjennomgang av studentrekrutteringen

September: Studiestartuken /Velkomstuken

September: Studiekvalitetsmeldingen

Oktober: Opptak og opptaksrammer

Oktober: Presentasjon av Studentparlamentets program

Oktober: Årsmelding fra Læringsmiljøutvalget

Oktober: Utdanningsutvalgets møteplan 2024

Oktober: Studieportefølje

Oktober: Forsinket sensur

Mangfold og inkludering + resultat av undersøkelsen?

November: SHoT-undersøkelsen

November: Løypemelding - arbeidsgruppen revisjon systembeskrivelsen

November: Planer for velkomstuken neste studieår

November: Olsens legat – Revidering av retningslinjer.

Desember: Studiekvalitetsseminar

Desember: UU sine prioriteringer for strategi i kommende kalenderår (evaluering av årets punkt, evt supplere med nye punkt)

Mars: Videreføring/oppnevning av Studiekvalitetskomite

Mars: Årsrapport fra Studentombudet

April: UU-seminar

April: Interne insentivmidler og Uglepris

April/ Mai: Orientering om planer for opptaket

Juni: Melding om internasjonalisering

Sak 48/23 Prioriterte områder for UU i 2024

Vedtakssak

Til: Universitetets utdanningsutvalg
Fra: Studieavdelingen
Møte: 7. desember 2023

Status for prioriterte områder i 2023

Utvalget arrangerte internt vårseminar 26-27. april med studiekvalitetssystemet som hovedtema, og årets studiekvalitetsseminar avholdes 8. desember. Sistnevnte er åpent for alle, med tre parallellsesjoner; 1. *Ett år med ChatGPT – hva nå?* 2. *Redesign av fremtidens studieprogram* og 3. *Eksternfinansierte prosjekter for utdanningskvalitet*.

Prioriterte områder for Utdanningsutvalget i 2023, ble oppsummert i sak 59/22. Under presenteres et utvalg av sentrale tema, der spesielt to har vært gjennomgående i 2023:

- Revisjon av UiBs studieforskrift (sak 63/21, 33/22, 13/23)
- Revisjon av kvalitetssystemet for utdanning (sak 13/23)

Det er opprettet arbeidsgrupper for begge tema. Revisjon av studieforskriften startet i 2021 og kapitlene i ny forskrift har vært diskutert over flere møter i 2023. Endelig forskrift ble vedtatt av styret i juni etter anbefaling fra utvalget (sak 17/23), og fakultetene jobber nå med lokale tilpasninger. Revisjon av kvalitetssystemet ble igangsatt etter at NOKUT leverte sin sluttrapport i april. NOKUTs anbefalinger til forbedring av kvalitetssystemet inkluderes i revisjonen, sammen med de behovene for endringer vi har erfart, etter at gjeldende kvalitetssystem ble vedtatt i 2018. Arbeidet er planlagt ferdigstilt før sommeren 2024.

Arbeidsgruppen for digital undervisningutøvelse som ble nedsatt i 2022 (sak 04/22), leverte sin rapport tidlig i 2023. Rapporten gir anbefalinger til hvordan UiB kan jobbe med mulighetene som ligger i å integrere digitale teknologier og arbeidsmetoder i undervisning og vurdering i 2023, og oppfølging av denne er diskutert i utvalget (sak 06/23), som ga bred støtte til anbefalingene. Rapporten ble levert før samtalerobototer ble et viktig tema våren 2023. UiB satte derfor i gang med et arbeid for god informasjon om slike verktøy, noe som har vært et ofte diskutert tema i Utdanningsutvalget gjennom 2023 (sak 01/23 og 25/23). UiB har laget nye og oppdaterte nettsider om både de nye verktøyene og om redelighet og fusk i lys av slike verktøy. Utdanningsutvalget oppfordret fakultetene til å utarbeide egne retningslinjer for bruk slik at det er tilpasset faglige ulikheter. Dette kommer i tillegg til at UiBs sentrale retningslinjer om akademisk redelighet er oppdatert til å omhandle digitale verktøy.

Utvalget har fulgt arbeidet med å forbedre velkomstuken og kommet med innspill (sak 08/23). Innføring av Introdager til studentlivet og endringer i velkomstseremonien videreførte det gode arbeidet som startet året før. Tilbakemeldingene fra studentene er gode, samtidig som studiestartundersøkelsen viser at det er områder som kan forbedres ytterligere (sak 46/23). Velkomstuken vil være en fortsatt prioritering for Utdanningsutvalget i 2024.

Mangfold og studenters tilhørighet til studiet, har vært sentralt i 2023 og vil fortsatt ha fokus i årene fremover. Dette arbeidet er tett koblet til videreutvikling av velkomstuken og mentor- og fadderopplæringen. Utvalget har drøftet mangfoldsprosjektet som startet 1.1.23 (09/23). Prosjektet skal jobbe med tilbud for studentgrupper med særskilte behov gjennom å utvikle lavterskeltilbud for alle studenter for å motvirke ekskluderende mekanismer ved UiB.

Videre har utvalget gitt innspill til ny handlingsplan for helhetlig læringsmiljø som skal virke frem til 2029 (03/23) og i flere omganger drøftet konsekvensene knyttet til innføring av studieavgifter for studenter fra land utenfor EU/EØS (sak 12/23, 22/23 og 32/23).

Prioriteringer for 2024

Strategien for 2023-2030 inkluderer UiBs visjoner og ambisjoner for utdanningsfeltet og legges til grunn for de overordnede prioriteringene som årlig gjøres av Utdanningsutvalget. I utvalgets drøfting av strategiens ambisjoner for utdanningsfeltet (sak 07/23) presiseres det at utvalgets prioriteringer skal evalueres og revideres årlig, og inkluderes i årshjulet. Prioriteringene følges opp i dialogmøtene med fakultetene og inkluderes i den årlige studiekvalitetsmeldingen.

De prioriterte områdene gjenspeiles i satsningsområdene for Insentivordningen for studiekvalitet (sak 23/23), der følgende innsatsområder ble vedtatt for 2023: bredde og tverrfaglighet, redesign av masterprogram, forskningsbaserte undervisningsprosjekter basert på studentaktiv læring og prosjekter med fokus på kontakt med arbeidslivet.

En hovedprioritet for 2024 er å ferdigstille revisjon av UiBs kvalitetssystem og starte prosessen med å implementere endringene i organisasjonen. Som oppfølging av arbeid påbegynt i 2022/2023 og gjennomgående diskusjoner i 2023, er også følgende tema forslag til prioriterte områder for Utdanningsutvalgets arbeid i 2024:

- Arbeide for tettere kobling mellom forskning og utdanning og styrke studentaktiv læring, spesielt på bachelornivå.
- Tilrettelegge for at UiB utdanner flere masterkandidater, gjennom redesignprosjekter, lokale rekrutteringsstrategier og lokale tilpasninger til et nasjonalt masteropptak.
- Arbeide for bedre kontakt mellom studenter og arbeidslivet, samt større bevissthet hos studenter og potensielle arbeidsgivere om hva utdanningene kan brukes til
- Utvikle arbeidet med utdanningsledelse, kompetansetilbud til undervisere og kollegial kultur for kvalitetsutvikling i utdanning.
- Styrke arbeidet med eksternfinansierte prosjekter for kvalitetsutvikling i utdanning.
- Arbeide for større mangfold i studentmassen og et mer inkluderende læringsmiljø
- Videreutvikle velkomstuken med fokus på introdagene og fysisk mottak av internasjonale studenter.

Utdanningsutvalget inviteres til å diskutere saken og velge prioriterte områder for utvalgets arbeid i 2024.

Sak 49/23 Gjennomføring og frafall ved UiB

drøftingssak

Til: Universitetets utdanningsutvalg

Fra: Studieavdelingen

Møte: 7. desember 2023

Bakgrunn

Frafall og gjennomføring i studieprogrammene har vært behandlet i Utdanningsutvalget og Universitetsstyret i flere omganger. Gjennom årene med pandemi har vi sett en endring i studentenes gjennomføring, spesielt på grunnstudiene. Samtidig varsler Kunnskapsdepartementet at de i den nye finansieringsmodell for høyere utdanning og forskning, vil erstatte indikatoren for gradsopptak med en ny indikator basert på andelen studenter som gjennomførte på normert tid.

I denne saken gis det en gjennomgang av utviklingen fra 2015, og status for indikatorer og tiltak som er satt i gang.

Begreper og nivå

Det er en sammenheng mellom gjennomføring og frafall i studiene, men de er ikke synonyme. En student som starter på et studieprogram, og fullfører dette sies å ha gjennomført studiet. Om de gjør det innenfor det antallet semester studiet er sagt å ta, har studenten gjennomført på normert tid.

En student som starter på et studieprogram, men avslutter før de har oppnådd grad regnes som frafalt. Studenter som befinner seg mellom disse to tilstandene, er de som regnes som aktive studenter. Men der aktive studenter vil ha et positivt fortegn i frafallsdiskusjoner (de har ikke *sluttet*), vil de kunne ha en annen status når vi snakker om gjennomføring (de har ikke *sluttet*, men de har heller ikke *fullført*). Svært forenklet sagt kan altså frafallet ved UiB være null, samtidig som ikke en eneste student fullfører studiet.

Det er også viktig å vite på hvilket nivå man måler frafall og gjennomføring. En student kan starte på et bachelorprogram, og slutte på programmet før oppnådd grad. Samtidig starter vedkommende på et annet bachelorprogram ved samme institusjon. Dette vil være frafall om vi måler på programnivå, men ikke på studie- eller institusjonsnivå (studenten er fortsatt aktiv på et bachelorprogram ved samme institusjon). Om studenten slutter på bachelor og starter på en integrert master, vil det være frafall både på program- og studienivå, men ikke institusjonsnivå. Til slutt kan studenten gå til et annet lærested (institusjonsfracfall), eller forsvinne ut av høyere utdanning fullstendig (sektorfracfall). Om vi kombinerer frafall/gjennomføring og de ulike nivåene, vil problemstillingen raskt bli vanskelig å gripe.

I denne saken vil vi derfor hovedsakelig legge til grunn KDs syn på gjennomføring. Det vil si at vi følger studenter på studienivå, men ikke studieprogram. Studenter regnes da som gjennomført på normert tid dersom de fullfører en grad på samme nivå (f.eks. bachelor) innenfor den normerte tiden, selv om de bytter program underveis. Dette er også den beregningen som har vært benyttet i de nasjonale styringsparametrene, og virker å være utgangspunktet for beregninger i den nye finansieringsmodellen. En kritikk mot denne tellemåten er at den ikke tar høyde for f.eks. permisjoner, men kun ser på bruttotid fra studiestart til avlagt grad. I et mangfoldsperspektiv kan vi si at den ikke tar hensyn til at noen studenter av ulike årsaker bruker noe lenger tid på å gjennomføre studiene. Vi vil derfor supplere med data som viser andelen som gjennomfører dersom vi lar studentene bruke inntil et år ekstra på studiene.

Tidligere forskning på årsaker til frafall

I et arbeidsnotat fra 2019 oppsummerte Elisabeth Hovdhaugen (NIFU) norsk forskning på årsaker til frafall i høyere utdanning¹. Hun fant her støtte for at det er fornuftig å dele inn forklaringene i tre ulike kategorier: forklaringer på individnivå, forklaringer på institusjonsnivå og forklaringer på systemnivå. På individnivå finner vi for eksempel årsaker relatert til kjønn, alder, sosial bakgrunn og karakterer fra videregående opplæring. På institusjonsnivå er det trekk ved den enkelte institusjon og studium som spiller inn. Her vet vi blant annet at det er lavere frafall på profesjonsutdanningene enn på disiplinutdanningene. Langt på vei kan dette være med på å forklare hvorfor frafallet ved breddeuniversitetene tradisjonelt har vært høyere enn på høgskoler med en stor andel profesjonsutdanninger: noen institusjoner (som UiO og UiB) har en større andel disiplinstudenter.

På systemnivå finner vi årsaker som gjør at det er vanskelig å overføre tiltak fra et land til et annet. I Norge er det, spesielt på disiplinutdanningene, en stor grad av mulighet til innpass av studiepoeng tatt ved et annet lærested. Dette fremmer studentens mulighet til mobilitet (og bidrar til institusjonsfracfall), men motvirker samtidig sektorfracfall.

Kunnskapsdepartementet: Økt søkelys på normert gjennomføring siden 2015

Målet med Kvalitetsreformen var å styrke kvaliteten på utdanningen slik at flere studenter skulle lykkes med å gjennomføre studiene. Riksrevisjonen valgte derfor i 2014-15 å gjennomføre en undersøkelse², der målet var å vurdere utdanningsinstitusjonenes og myndighetenes bruk av virkemidler for å styrke studiegjennomføringen i høyere utdanning. Hadde kvalitetsreformen bidratt til bedret gjennomføring og frafall?

Konklusjonen var at gjennomføringen fortsatt var svak, og de virkemidler og tiltak som var brukt hadde i liten grad gitt resultater. En tydelig anbefaling var at Kunnskapsdepartementet i større grad fulgte opp at institusjonene målrettet tiltakene og evaluerte effekten av disse.

Dette gjorde KD allerede i etatsstyringen for 2015 der de i referatet skrev:

Departementet viser til riksrevisjonens undersøkelse om studiegjennomføring i høyere utdanning og konstaterer at UiB ikke har gjennomført tilstrekkelig kartlegging av årsaker. Det forventes at UiB kartlegger årsakene til frafall, vurderer eventuelle tiltak de har satt i gang og iverksetter adekvate tiltak for å redusere frafallet som UiB kan gjøre noe med.³

Siden da har frafall og gjennomføring, spesielt i bachelorutdanningene, blitt trukket fram som et forbedringspunkt i samtlige etatsstyringsdialoger.

Andelen studenter på bachelorutdanningene som gjennomførte på normert tid, er for lav. Departementet er bekymret for utviklingen. UiB har god kunnskap om årsakene og må sette inn effektive tiltak.⁴ (2016)

¹ <https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/2593810/NIFUarbeidsnotat2019-3.pdf>

² <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2014-2015/studiegjennomfoeringenihoyereutdanning.pdf>

³ <https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/us2015-087.pdf>

⁴ <https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/us2016-087.pdf>

Universitetet i Bergen jobber godt og målrettet for å heve kvaliteten på utdanningene, men arbeidet har foreløpig ikke gitt noen merkbar reduksjon i frafall fra studiene og økning i kandidater som fullfører på normert tid.⁵ (2017)

Departementet merker seg at gjennomføringen på normert tid for bachelor-, master- og ph.d.- utdanningene har gått opp, men gjennomføringen på bachelorutdanningene er fortsatt lav. Som en del av det pågående kvalitetsarbeidet, forventer departementet å se tydelige resultater i form av reduksjon i frafall og økning i kandidater som fullfører på normert tid. Vi ber om at universitetet i neste årsrapport legger ekstra vekt på omtalen av både problembeskrivelse/analyse og målrettede tiltak som er iverksatt for å bedre studiegjennomføringen.⁶ (2018)

Gitt at problemene med lav gjennomføring på bachelor har vedvart så lenge, vil departementet be om at universitetet utarbeider en nærmere problembeskrivelse/analyse som kan legges til grunn både for UiBs utvikling av tiltak og den videre etatsstyringsdialogen om temaet.⁷ (2019)

UiB ligger fortsatt godt under det nasjonale snittet når det gjelder gjennomstrømming på bachelornivå. UiB kaller selv dette et hovedfokus i arbeidet med studiekvalitet. Departementet forventer at det pågående arbeidet med å få en enda bedre forståelse av bakgrunnen for tallene vil gi grunnlag for mer treffsikre tiltak og bedre resultater for gjennomstrømmingen.⁸ (2020)

KD merker seg at andelen studenter som gjennomfører på normert tid i bachelorutdanningene har økt med 3,4 prosentpoeng til 41,1 %. Det er en positiv utvikling selv om tallet ligger et godt stykke under gjennomsnittet for statlig UH.⁹ (2021)

Departementet registrerer en positiv utvikling når det gjelder gjennomføring på bachelornivå. Samtidig er andelen som fullfører på normert tid for lav, og KD forventer at UiB tydeliggjør egne ambisjoner på området og at arbeidet for å øke gjennomføringen intensiveres, gjennom tett oppfølging og sosial og faglig integrering.¹⁰ (2022)

Departementet registrerer en positiv utvikling når det gjelder gjennomføring på bachelornivå. Samtidig er andelen som fullfører på normert tid for lav.¹¹ (2023)

KDs stadig sterkere fokus på at gjennomføringen skal være normert kan gå på bekostning av andre viktige sider ved utdanningene. UiB har i sin strategi en ambisjon om å forvalte og tydeliggjøre det ansvaret vi har nasjonalt for å tilby utdanninger over en stor faglig bredde. Studentene skal gis mulighet til å tilegne seg kunnskap om fagområder som ligger utenfor det spesifikke studieprogrammet de går på. Fremtidens arbeidsliv vil kreve kandidater som er i

⁵ https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/97-17_etatsstyring_2017_-_departementets_tilbakemelding.pdf

⁶ https://www.uib.no/sites/w3.uib.no/files/attachments/s_73-18_etatsstyring2018_tilbakemelding.pdf

⁷ https://ekstern.filer.uib.no/ledelse/universitetsstyret/2019/2019-08-29/S_66_19Etatsstyringsm%C3%B8teKD_Tilbakemelding_fra_KD.pdf

⁸ https://ekstern.filer.uib.no/ledelse/universitetsstyret/2020/2020-08-27/S_77-20Etatsstyring_tilbakemelding.pdf

⁹ https://ekstern.filer.uib.no/ledelse/universitetsstyret/2021/2021-09-09/S_107-21Etatsstyring2021_Tilbakemelding.pdf

¹⁰ https://ekstern.filer.uib.no/ledelse/universitetsstyret/2022/2022-09-15/S_71-22Etatsstyring2022_Tilbakemelding.pdf

¹¹ https://ekstern.filer.uib.no/ledelse/universitetsstyret/2023/2023-09-14/S_68-23Etatsstyring2023.-Tilbakemedling-til-UiB.pdf

stand til å forstå og kommunisere på tvers av fagfelt. Bredde i utdanningene er med på å ruste studentene for et langt yrkesliv.

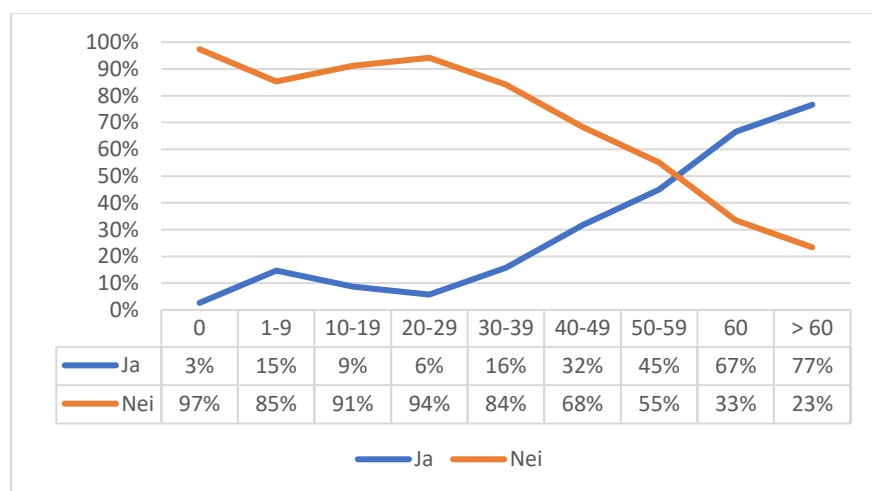
Vektleggingen av normert kan også komme i konflikt med målet UiB har satt seg om å arbeide for bredere og mer mangfoldig deltakelse og rekruttering av studenter. En del studenter vil ha behov for pause i studiene på grunn av fødsel, omsorg for barn, egen sykdom eller sykdom hos pårørende og andre. Andre ønsker permisjon for å kunne engasjere seg i politiske verv, studentpolitiske organ eller andre samfunnstjenlige aktiviteter. Å legge til rette for dette bidrar til at studentene har mulighet til å gjennomføre studiet selv om de bruker noe mer tid. Gitt at mange vil delta i yrkeslivet i 40-50 år, er et ekstra semester eller år på å fullføre utdanningen av liten betydning både for studenten og samfunnet.

Som tilbakemeldingene i etatsstyringen med KD viste, etterlyste departementet i 2018 og 2019 en mer analytisk tilnærming til gjennomføring og frafall. Det manglet ikke på små og store tiltak, men det var vanskelig å se noen overføringseffekt fra et program til et annet, eller over tid.

UiB valgte derfor å gjennomføre en longitudinell undersøkelse blant nye studenter på grunnstudiene. Målet var å følge studentene som startet på grunnstudiene høsten 2020, og avdekke motivasjonen og intensjonen med å starte på studiet: planla de å fullføre, og å følge vanlig studieprogresjon? Var det indre eller ytre motivasjon som gjorde at de startet på studiet? De første resultatene ble lagt frem for Utdanningsutvalget (sak 42/20), og viste at fire av fem studenter planla å fullføre studiet de startet på. I tillegg svarte rundt 15 prosent at de var usikre, men ville se om programmet var noe for dem. Kun en liten andel planla å kun ta deler av studiet (planlagt frafall). Intensjonen ved studiestart var altså for de fleste studentene å fullføre, eller i det minst prøve ut studieprogrammet. Hele 95 prosent av respondentene svarte også at de planla full studieprogresjon det første året.

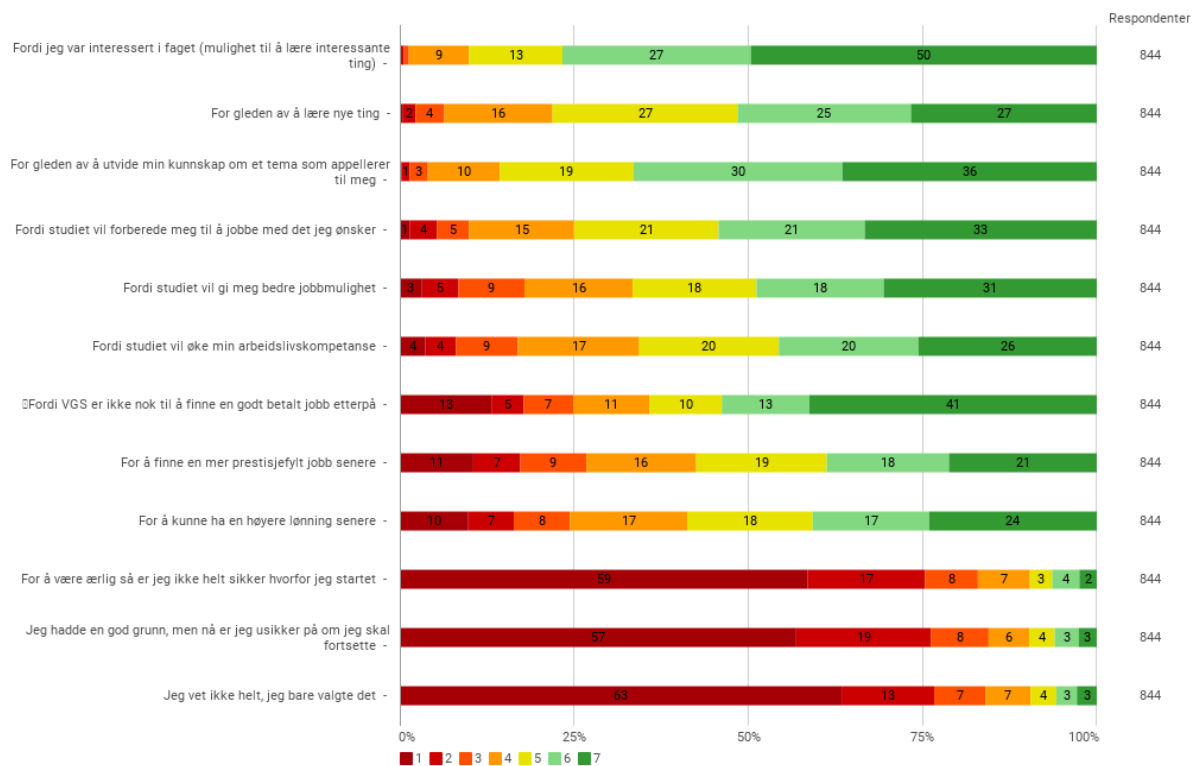
For bachelorkullene tatt opp i årene mellom 2014 og 2020 har totalt 40 prosent av studentene fullført en bachelorgrad på normert tid. Men blant studentene som fullførte minst 60 studiepoeng det første året er andelen hele 67 prosent. Og synker progresjonen, til 50-59 studiepoeng, er det et flertall av studentene som ikke fullfører normert.

Figur 1 Prosentandel som fullførte på normert tid fordelt på studentens studiepoengproduksjon første studieår. Bachelorkullene 2014-2020. Kilde: FS

Undersøkelsen viste også at den indre motivasjonen var klart viktigst for hvorfor de startet på studiet. Interesse for faget og det å kunne bygge på kunnskap om tema som de allerede var interessert i, var de påstandene studentene kjente seg best igjen i.

Figur 2 Påstander om indre og ytre motivasjon til å starte på studiet (1 = Stemmer ikke i det hele tatt, 7 = Stemmer helt). Kilde: Gjennomføringsundersøkelsen 2020, UiB

Etter første studieår, høsten 2021, gjennomførte vi del to av undersøkelsen. Her så vi blant annet på den reelle gjennomføringen første år (registerdata). Blant bachelorstudentene som svarte på den første delen av undersøkelsen, hadde 70 prosent fullført og bestått 60 studiepoeng eller mer i løpet av første studieår. Dette var en betydelig høyere andel enn blant de som ikke hadde svart på del 1 (47 prosent). Det var også en betraktelig høyere andel studenter som ikke produserte et eneste studiepoeng (nullytere) blant de som ikke svarte (17 prosent, mot 3 prosent i respondentgruppen). Studentene som svarte på undersøkelsen, hadde altså en høyere grad av gjennomføring.

Blant de som sluttet i løpet av/etter første semester var det en stor andel nullytere, 77 prosent. Men blant de som sluttet etter andre semester hadde 38 prosent fulgt full studieprogresjon. Det kan være en god indikasjon på at dette frafallet til en viss grad kan ses på som en naturlig mobilitet mellom institusjoner som tilbyr høyere utdanning.

Tiltak: Hva har UiB gjort?

Det gjennomgående tiltaket har vært å raskt integrere nye studenter faglig og sosialt. En levende campus med aktive studenter har blitt enda mer viktig etter pandemien.

Universitetsstyret vedtok i 2016 at UiB skulle etablere en mentorordning, og nå tilbys førsteårsstudenter på de fleste studieprogrammene å delta i faste grupper med andre studenter og mentorer, hvor de kan diskutere ulike sider ved studiehverdagen, som for eksempel prestasjonspress, ensomhet, tvil om studievalg eller mangel på motivasjon. Den overordnede målsettingen med ordningen er at fakultet og fagmiljø skal settes i bedre stand til å sosialisere studenter inn i sine spesifikke fagkulturer gjennom å etablere fagligsosiale arenaer som også har søkelys på studenters sosiale integrering og trivsel i studiesituasjonen. Obligatoriske oppgaver og flere tilbakemeldinger til studentene er også tatt i bruk, sammen med mer seminarundervisning og seminarledere som også kan fungere som mentorer.

UiB tok initiativ til det nasjonale prosjektet for studenters suksess i høyere utdanning. Prosjektet skulle bidra til at universitet og høyskoler kunne drive et systematisk arbeid for å sikre at flere studenter fullførte utdannelsen. Det har vært tette koblinger mellom dette prosjektet og mentorprosjektet. Ved avslutning av prosjektet ved UiB, ble funnene publisert i rapporten «Vi vil, vi vil, men får vi det til?». En konklusjon var at gjennomføring og frafall må analyseres på lokalt nivå, og at tiltak settes inn på bakgrunn av disse analysene. Utfordringene er sammensatte, og vil kunne variere fra program til program.

Gjennom prosjektet «Mangfoldige UiB – ingen utenfor» arbeides det for å utvikle lavterskeltilbud for alle studenter, bygge ned barrierer for å delta i høyere utdanning, og å sikre et godt tilbud til et mangfoldig studentmiljø. Prosjektet skal blant annet jobbe med forebygging av utenforskap og psykiske plager, spesielt knyttet til målrettede tilbud, kurs og kampanjer i samarbeid med Sammen, for å forebygge frafall og bekjempe ensomhet. Det skal også utvikle kurstilbud og andre tiltak med overføringsverdi mellom institusjonene. Eksempler på dette er norskkurs til studenter uten norsk som morsmål, og kurs med innføring i akademisk språk, metode og skrivning, rettet mot studenter uten norsk som morsmål og «først i familien»-studenter.

Det har også vært gjort en rekke lokale tiltak, og fakultetene har viet stor oppmerksomhet til infrastruktur, videreutvikling av studieprogram og studentinvolvering. Mottak av nye studenter blir pekt på som viktig, flere av fakultetene var tidlig ute med å etablere ordninger med studentmottak rundt studiestartgrupper. For eksempel opprettet SV prosjektet «Frafall og studentnær oppfølging» i 2016, hvor fokuset lå på å gjøre overgangen fra videregående til universitet mykere, øke faglig-sosial integrering, flere tilbakemeldinger for å oppleve mer mestring, avklare forventninger til studiet og til studentene, samt fokus på jobbrelevans og praksis i studieløpet. I tillegg ble det gjort et arbeid for å styrke den sosiale integreringen av studentene for å skape kullfølelse og for å bygge relasjoner mellom studenter og instituttet.

Av andre tiltak, har JUR endret karakterskalaen på flere førsteårsemner til bestått/ikke bestått, blant annet for å minske karakterpresset. På andreåret er flere mindre emner slått sammen, for å gi studentene mer tid til å arbeide med det enkelte emnet.

UiB har også opprettet en insentivordning for studiekvalitet, som skal fremme prosjekter som blant annet bidrar til å nå mål for gjennomføring.

2015- 2023: Utvikling i gjennomføring og frafall

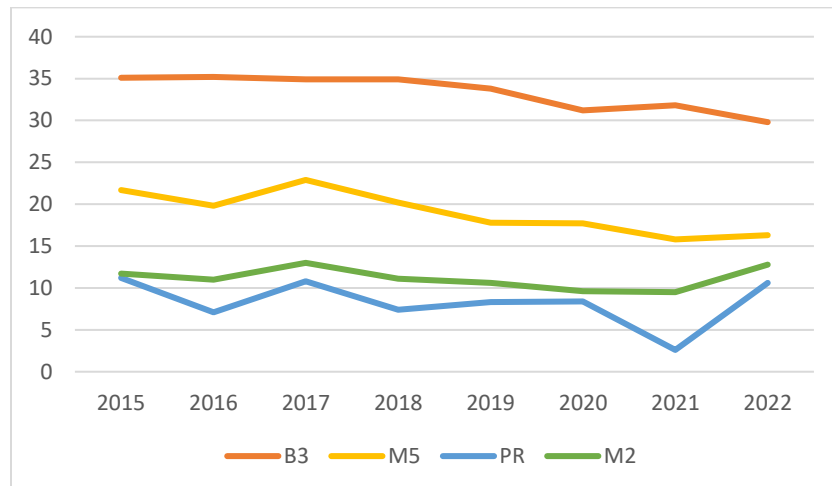
Om vi ser på studienivå, er det høy variasjon i prosentandelen som faller fra studiene. Mens det på profesjonsutdanningene og de toårige masterprogrammene er ned mot ti prosent, har 30-35 prosent av studentene på treårige bachelorprogram falt fra i løpet av den normerte studietiden. På de integrerte femårige studieprogrammene har frafallsandelen beveget seg ned mot 15 prosent. Dette er også det studienivået hvor UiB gradvis har øket antall studieplasser, gjennom oppretting av sivilingeniør-, lektor- og andre integrerte utdanninger.

Innen fireårige bachelorprogram svinger det fra år til år, men her er det kun snakk om ett program (bachelor i utøvende musikk) med et lite antall studenter på hvert kull. B4-nivået omtales derfor ikke videre.

Tabell 1 Prosentandel av studentene som har sluttet på studienivå uten oppnådd grad. År er det året studenten skulle gått ut etter normert tid. Kilde: DBH/FS

Studienivå	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
B3	35 %	35 %	35 %	35 %	34 %	31 %	32 %	30 %
B4	30 %	31 %	15 %	34 %	20 %	41 %	23 %	22 %
M5	22 %	20 %	23 %	20 %	18 %	18 %	16 %	16 %
PR	11 %	7 %	11 %	7 %	8 %	8 %	3 %	11 %
M2	12 %	11 %	13 %	11 %	11 %	10 %	10 %	13 %

Figur 3 Prosentandel frafall etter normert tid, ulike studienivå. Kull 2015-22. Kilde: DBH

Om vi ser på hvor mange som gjennomfører på normert tid, har dette økt markant siden 2019 for de treårige bachelorutdanningene. De fleste institusjonene har sett den samme utviklingen, og kan nok langt på vei tilskrives en «koronaeffekt». Reduserte muligheter til sosial omgang med andre, mindre utvalg av alternative aktiviteter og begrensede mobilitetsmuligheter åpnet for mer tid til studier.

For de toårige masterprogrammene har det vært liten utvikling, men her har UiB jevnt over ligget på/over det nasjonale snittet. En mastergrad vil også ha karakter av å være et mer

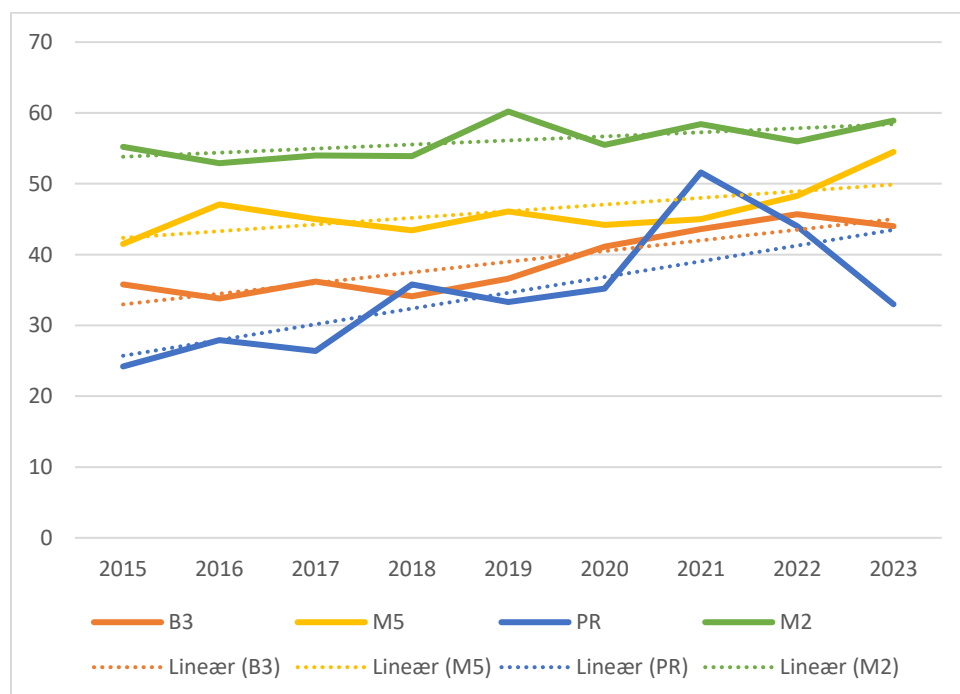
selvstendig og forskningsbasert arbeid, og endrede undervisnings- og vurderingsformer under pandemien fikk mindre effekt for disse studentene enn for studenter på grunnstudiene.

Tabell 2 Prosentandel av studentene som gikk ut med grad på normert tid. 2015-2023. Kilde: DBH/FS

Studienivå	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
B3	36 %	34 %	36 %	34 %	37 %	41 %	44 %	46 %	44 %
B4	30 %	39 %	57 %	45 %	50 %	27 %	55 %	44 %	37 %
M5	42 %	47 %	45 %	44 %	46 %	44 %	45 %	48 %	55 %
PR	24 %	28 %	26 %	26 %	33 %	35 %	52 %	44 %	33 %
M2	55 %	53 %	54 %	54 %	60 %	56 %	58 %	56 %	59 %

Det som stikker seg mest ut, er nok gjennomføringen i profesjonsutdanningene (psykologi og medisin), hvor ned mot hver fjerde student har gjort seg ferdig innenfor seks år. Hovedårsaken er at studentene på medisinstudiet deles i et A- og B-kull, der B-kullet har en fritermin. Dette gjør at de bruker 6,5 år på utdanningen – og kan i realiteten ikke gjøre seg ferdig på normert tid.

Figur 4 Gjennomføring på normert tid (prosentandeler). Kilde: DBH/FS

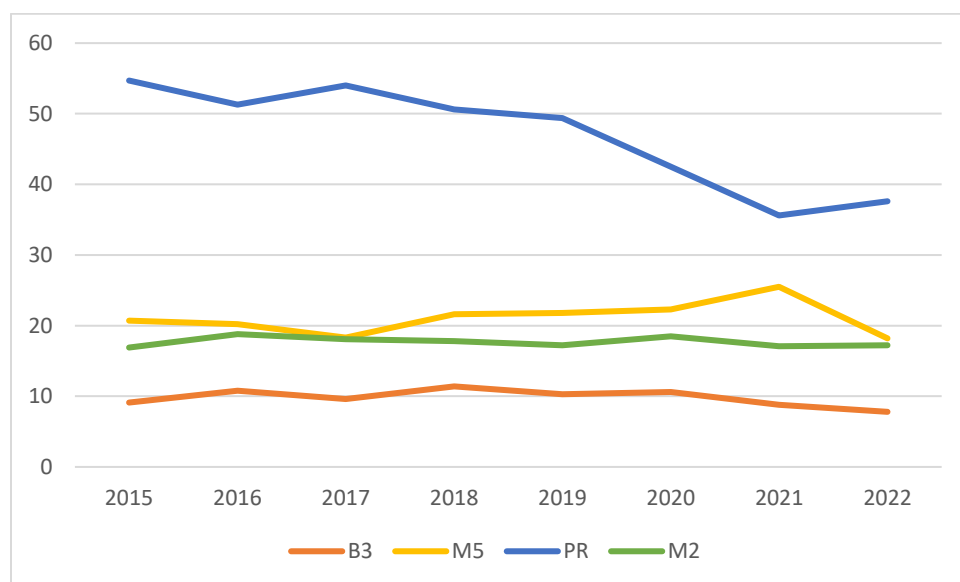
Det kan derfor være nyttig å se på gjennomføringen om vi lar studentene bruke inntil to semester ekstra. Spesielt på de lengre studieprogrammene er det ikke urimelig å tillate at studentene bruker noe lenger tid, for eksempel som følge av sykdom, graviditet eller lignende. For profesjonsutdanningene viser dette en fullføringsandel på 80-90 prosent. På de femårige utdanningene er det også store utslag, 18-25 prosentpoeng. For toårig master bedres også gjennomføringen, og om lag tre av fire masterstudenter gjør seg ferdig i løpet av tre år.

Tabell 3 Prosentandel av studentene som gikk ut med grad på normert tid + inntil ett år. År = året studenten skulle vært ferdig etter normert tid. Kilde: DBH/FS.

Studienivå	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
B3	44,9	44,6	45,8	45,5	46,9	51,7	52,4	53,5
B4	48,5	43,6	66,7	55,3	56,7	41,2	71	65,6
M5	62,2	67,3	63,3	65	67,9	66,5	70,5	66,5
PR	78,9	79,2	80,4	86,4	82,7	77,7	87,2	81,6
M2	72,1	71,7	72,1	71,7	77,4	74	75,5	73,2

For M2, PR og M5 kan vi altså si at gjennomføringen i seg selv er god, gitt at vi myker opp tidskravet. Minst effekt ser vi på bachelorutdanningene, hvor det kun er drøyt halvparten av studentene som blir ferdig på fire år. Her skjer det også lite om vi legger til enda mer tid, det er få studenter som fullfører etter fem-åtte år. Av de som fullfører en treårig grad, vil tre av fire gjøre det innenfor normert tid.

Figur 5 Endring i gjennomføring på normert tid og inntil et år ekstra tid (prosentpoeng). Kilde: DBH/FS

Gitt at KDs fokus har vært den lave gjennomføringen i bachelorutdanningene, vil derfor det resterende av saken konsentrere seg om dette studienivået.

Gjennomføring og frafall i bachelorutdanningene

Om vi ser gjennomføringen over en tiårsperiode, var årene frem til 2018/19 preget av små årlige endringer, uten noen klarer trender. Bedring et år ble etterfulgt av en tilbakegang det neste året. Her ligger nok mye av bakgrunnen for etatsstyringsdialogen med KD. Departementet så få tegn til bedringer.

Et skifte kom samtidig som pandemien, men det er uvisst hvor stor effekt som kan tilskrives denne alene. Tiltakene for å redusere frafallet og bedre gjennomføringen har i stor grad vært rettet mot starten av studietiden, og vil derfor ikke vise seg i slike oversikter før etter flere år.

Tabell 4 Prosentandel B3-studenter som fullførte på normert tid, avgangskull 2012-2023. Kilde: DBH/FS

Fakultet	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
HF	26 %	27 %	28 %	27 %	28 %	29 %	27 %	27 %	27 %
MN	39 %	35 %	34 %	36 %	33 %	36 %	42 %	42 %	40 %
MED	54 %	50 %	54 %	59 %	63 %	58 %	57 %	66 %	69 %
PS	43 %	47 %	51 %	49 %	54 %	55 %	58 %	58 %	58 %
SV	43 %	37 %	40 %	35 %	39 %	46 %	50 %	55 %	52 %
KMD				27 %	40 %	71 %	79 %	72 %	63 %
UiB	36 %	34 %	36 %	34 %	37 %	41 %	44 %	46 %	44 %

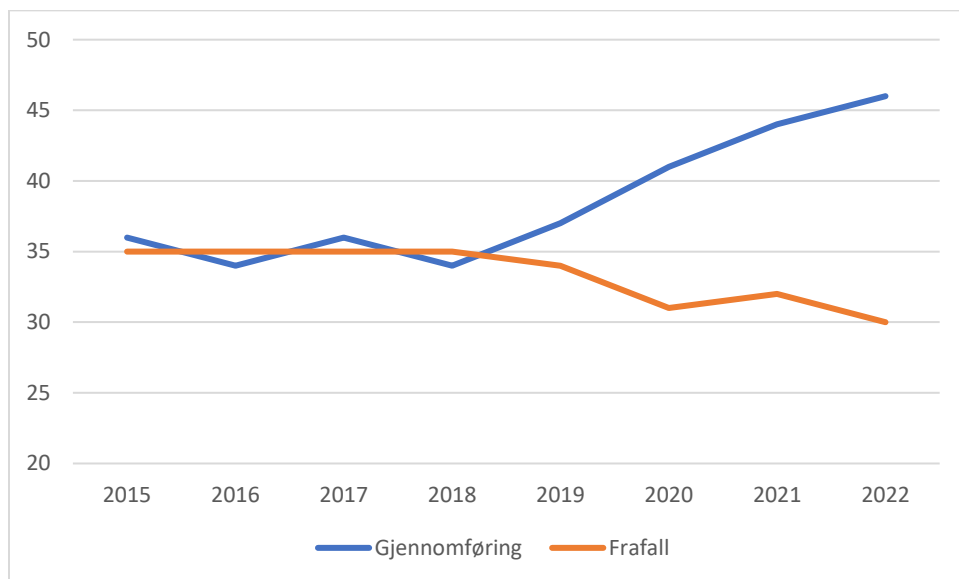
Om vi bruker data fra Sikts datavarehusløsning, STAR, kan vi følge studentene på programnivå. Dette vil da si at vi regner bytte av studieprogram som frafall. I seg selv vil dette øke frafallsandelen, men til gjengjeld gir det oss mulighet til å følge studentene tidlig i studiet, noe som er spesielt viktig for bachelorprogrammene siden rundt 75 prosent av frafallet skjer i løpet av det første studieåret (etter første og andre semester). Tabell 5 viser utviklingen i hvor stor andel som har sluttet på programnivå blant bachelorstudentene i løpet av det første studieåret. Det er igjen verdt å merke seg at dette for både KMD og MED er snakk om kull mindre enn 100 studenter per år, slik at svingningene kan være store. Samlet har førsteårsfracfallet falt fra 2019, og 2022-kullet er på det laveste nivået vi har sett (27 prosent). For HF er utviklingen enda mer markert, med «kun» 33 prosent frafall for 2022-kullet.

Tabell 5 Frafall i løpet av første studieår, bachelorstudenter (B3). Kull 2015-2022. Kilde: STAR/GST1

Fakultet	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
HF	38 %	39 %	39 %	44 %	41 %	39 %	41 %	33 %
MN	29 %	31 %	30 %	31 %	27 %	24 %	24 %	23 %
MED	27 %	26 %	27 %	20 %	14 %	13 %	26 %	27 %
PS	34 %	30 %	34 %	27 %	25 %	26 %	36 %	28 %
SV	40 %	40 %	32 %	35 %	28 %	30 %	32 %	27 %
KMD	12 %	11 %	11 %	13 %	13 %	20 %	14 %	14 %
UiB	35 %	35 %	33 %	35 %	30 %	30 %	32 %	27 %

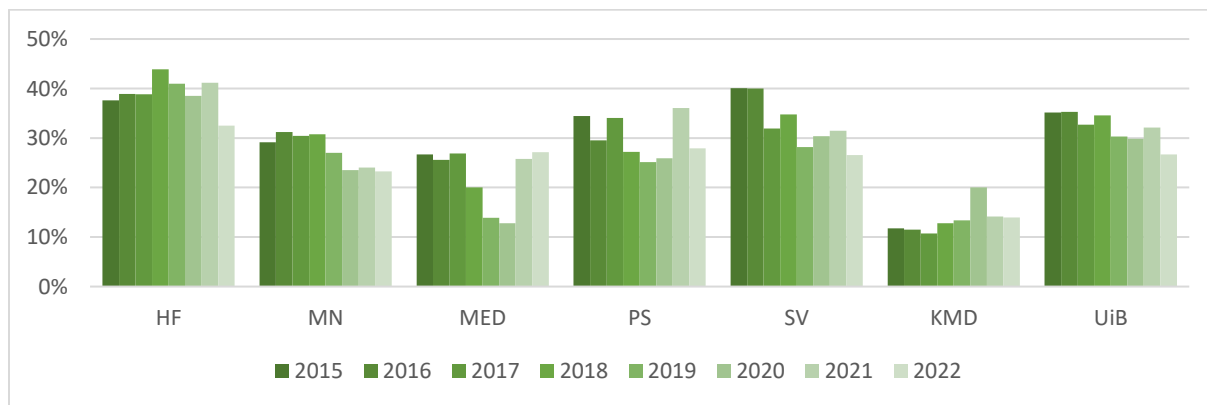
Både gjennomføring og frafall er altså bedret siden 2018, men ikke like mye. Siden andelen som fullfører på normert tid øker mer enn frafallet synker, betyr det at flere av studentene som fullfører klarer å gjøre dette innenfor tre år.

Figur 6 Utvikling i frafall og gjennomføring på normert tid (prosentandel), bachelor, 2015-2022.
Kilde: DBH/FS

Likevel er det fakultetsvise forskjeller, både på nivå og utvikling. Det humanistiske fakultet har den laveste gjennomføringen, og det heller ikke vært utvikling i perioden. Likevel er det her vi nå ser det største fallet i førsteårsfrfall. Om dette holder seg kan det peke mot en bedret gjennomføring i årene framover, som vi tidligere har sett ved SV-fakultetet, som har hatt en kraftig forbedring på begge indikatorene gjennom perioden fra 2015.

Figur 7 Frafall i løpet av første studieår, bachelorstudenter (B3). Kull 2015-2022. Kilde: STAR/GST1

Hva skjer videre?

Det er usikkerhet knyttet til om de forbedringene vi har sett fra 2019 vil holde seg videre. Men utviklingen vi har sett knyttet til 2022-kullet gir et tegn om at det arbeidet som har vært gjort begynner å gi effekt.

Et annet trekk er at andelen av de nye studentene som fullfører 60 studiepoeng (eller mer) i løpet av første studieår har økt de siste årene. Vi vet at de såkalte «pandemikullene» (2019-2020) hadde en kraftig økning i studiepoengproduksjon, før vi så en nedgang for 2021-kullet.

Tabell 6 Prosentandel av nye bachelorstudenter (B3) som fullfører minst 60 studiepoeng i løpet av første studieår. Kull 2015-2022. Kilde: FS

Fakultet	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
HF	34 %	33 %	36 %	32 %	37 %	38 %	30 %	37 %
MN	39 %	42 %	35 %	43 %	41 %	49 %	40 %	50 %
MED	59 %	48 %	51 %	60 %	66 %	68 %	43 %	53 %
PS	47 %	57 %	52 %	51 %	63 %	70 %	55 %	55 %
SV	37 %	45 %	51 %	51 %	58 %	65 %	57 %	57 %
KMD	33 %	40 %	74 %	80 %	83 %	90 %	80 %	87 %
UiB	38 %	43 %	45 %	45 %	51 %	56 %	47 %	52 %

Dette kullet skal etter planen gå ut våren 2024, men vi ser at andelen aktive studenter er nede på rundt 50 prosent, på nivå med kullene fra 2017-18 og noe lavere enn 2019-2020. Vi kan altså forvente en noe lavere grad av gjennomføring på normert tid i 2024.

2025: Ny finansieringsmodell

I orientering om forslag til statsbudsjettet 2024 la KD frem endringer i finansieringsmodellen for høyere utdanning og forskning. Et sentralt punkt der var fjerningen av den resultatbaserte indikatoren for kandidater som fullfører en gradgivende utdanning. Delvis går midlene til å heve satsene for avlagte studiepoeng, men de innfører samtidig en ny indikator knyttet til prosentandelen av de som har startet på gradgivende utdannelse, og som har gjennomført på *normert* tid. Her gis det uttelling både ut fra om denne andelen er høyere enn det nasjonale gjennomsnittet (sektordifferanse), og ut fra endringen siden forrige år ved egen institusjon. Endring ved egen institusjon er sagt å skulle telle fem ganger mer enn sektordifferansen. Samtidig er det fra departementets side sagt at den marginale uttellingen av at en ekstra kandidat fullfører på normert tid er 50 000 kroner.

En utfordring med modellen er at den baserer seg på prosentandeler, ikke reelle kandidater som gjennomfører. Sektordifferansen er for UiBs del sju prosentpoeng, det vil si at prosentandelen av normerte gradsstudenter som gikk ut i 2022 var sju prosentpoeng lavere enn for sektoren sett under ett. Dette omfatter da alle studienivå (B3, B4, M2, M5 og PR). En stor del av dette er knyttet til forskjeller på det institusjonelle nivået: UiB tilbyr en langt større andel frie, disiplinære studieprogram enn profesjonsrettede høgskoler og nye universitet. Dette er utdanninger som vi vet både har større frafall og mobilitet, mulighet for å ta med seg studiepoeng videre til andre studier og i mindre grad er direkte koblet mot spesifikke yrker.

For UiBs del er det beregnet at en årlig sektordifferanse på sju prosentpoeng vil gi et årlig kutt på rundt tre millioner i bevilgning. Dette kuttet trappes opp årlig, så om differansen er den samme over ti år vil kuttet utgjøre 30 millioner årlig (2024-kroner).

Den andre komponenten, egen endring, vil gi positiv uttelling dersom andelen av egne kandidater som gjør seg ferdig øker – og motsatt effekt om andelen faller. Dersom tapet fra sektordifferansen er tre millioner, vil den årlige forbedringen i egen gjennomføring måtte være

ca. 1,4 prosentpoeng årlig for å erstatte dette tapet. En økning i antall kandidater som gjennomfører på normert tid, vil bare gi en positiv effekt dersom prosentandelen av kullet øker. Som et eksempel ble det våren 2023 produsert 155 flere kandidater enn våren 2022. I dagens modell vil dette gi en uttelling på ca. 7,5 millioner, mens det altså ikke gir noen ekstra bevilgning i den nye modellen med mindre normertandelen øker.

Universitetsstyret har oppnevnt¹² et inntektsfordelingsutvalg ved UiB med mandat til å foreta en vurdering av konsekvenser for universitetets interne modell for inntektsfordeling.

¹² US: 81/23

**Sak 51/23 Revisjon av opptaksforskrifta – Karakterkrav for opptak til
master**

Drøftingssak

Til: Universitetets utdanningsutvalg

Fra: Studieavdelingen

Møte: 7. desember 2023

Bakgrunn

Dette notatet tek sikte på å drøfte UiB sitt forskriftfesta karakterkrav for opptak til master ved UiB og alternative forslag til vidare prosess.

UiB praktiserer i dag eit C-krav for opptak til masterstudiar. Generelt blir følgande omrekningskala nytta nasjonalt: A=5, B=4, C=3, D=2, E=1. Basert på denne skalaen, og basert på avrundingsregelen, kan eit C-krav definerast mellom 2,50 og 3,49. UiB definerer C-kravet for opptak til masterstudiar til å vere 3,00. Denne tolkinga er strengare enn ved dei andre store lærestadene i Noreg, kor C-kravet blir definert til å vere 2,50.

Karakterkravet for opptak til toårig master er definert i UiB si opptaksforskrift § 2-2 punkt 3, bokstav e:

Emna som utgjer den faglege fordjupinga, skal ha eit vekta gjennomsnitt på minimum karakteren C (3,00) eller betre, etter retningslinene for utrekning av karakterpoeng i § 5-4.

Opptaksforskrifta ved UiB vart fastsett av Universitetsstyret i 2018. 9 månader seinare søkte Det humanistiske fakultet til styret om unntak frå forskrifta iht. § 1-2 Avvik frå deler av forskrifta. Fakultetet hadde før sentraliseringa av opptak følgd vanlege avrundingsreglar og praktisert eit C-krav tilsvarende 2,50. Fakultetet ynskja difor å søkje om dispensasjon frå forskrifta slik at dei kunne halde fram med å ta inn studentar med 2,50 i snitt på opptaksgrunnlaget, i staden for 3,00. HF viste til at eit skjerpa C-krav på 3,00 ville føre til at fakultetet hadde mista om lag 20 % av dei kvalifiserte søkarane i perioden 2015 til 2018.

Prøveordninga som HF søkte om i 2019 har no gått ut, og fakultetet må igjen søkje om unntak frå forskrifta for å kunne halde fram med 2,50 som karakterkrav. I haust i år har også Det matematisk-naturvitskapelege fakultet søkt om unntak frå forskrifta og ynskjer i likeheit med HF å praktisere eit C-krav for opptak til master på 2,50.

Nasjonal harmonisering av C-krav

Som nemnd ovanfor, er universitetet i Bergen særreigne i si tolking av C-krav for opptak til master. Medan UiB praktiserer eit karakterkrav på 3,00 for opptak til masterstudiar, praktiserer både UiO, UiT, NTNU og HVL med eit karakterkrav på 2,50. UiB står difor i fare for å miste studentar som dei fleste andre læresteda i Noreg – inkludert UiO og NTNU – reknar for å vere kvalifiserte.

UiB må også vere førebudd på å tilpasse seg felles nasjonale reglar for opptak til master i næraste framtid. Hausten 2023 kunngjorde HK-dir at dei hadde starta arbeidet med eit nasjonalt samordna masteropptak. I prosjektrapporten som dette arbeidet bygger på, er det understreka viktigheita av å finne ei ein felles forståing av karakterkrav til master. I ein slik nasjonal opptaksmodell vil det vere naturleg å definere C-kravet til å vere 2,50, sidan dei fleste store læresteda allereie praktiserer dette i dag.

Moglege konsekvensar av å redusere C-kravet

Tal frå masteropptaka ved HF mellom 2019 og 2021 viser at masterstudentane som vart tatt opp til master med ein poengsum under 3,00, har ein litt lågare gjennomføringsprosent samanlikna med studentar som vart tatt opp med ein høgare poengsum enn 3,00. Samstundes ser ein at tida studentane i denne gruppa bruker på å fullføre mastergraden sin, er omtrent lik som snittet for alle HF-studentane som fekk opptak til master i denne perioden. Faktisk viser tala at over 70 prosent av studentane som vart tatt opp med ein opptakspoengsum under 3,00, oppnådde eit karaktersnitt på 3,00 eller høgare på emna dei fullførte i utdanningsplanen til masterstudiet. Over to tredelar av studentane som hadde ein opptakspoengsum under 3,00 forbetra altså snittet sitt i løpet av masterstudiet. Eit C-krav på 3,00 kan det altså føre til at UiB nektar åtgang til studentar som kan vise fagleg styrke på masternivå.

Dersom eit studieprogram per i dag har mange nok søkarar og fyller sine studieplassar vil ikkje endringa av karakterkravet i forskrifta ha nokon praktiske konsekvensar. Endringa er difor mest relevant og aktuell for studieprogram som per i dag ikkje har nok kvalifiserte søkarar (iht. dagens regelverk).

Revisjon av forskrift

Studieavdelinga gjennomfører med jamne mellomrom forskriftsrevisjonar for å rette opp i skeivheiter og justere ordlyd i høve til dei praktiske behova. Avdelinga vil, etter at denne saka er handsama i utvalet, gjennomføre ei slik revisjon av opptaksforskrifta, der også tolkinga av C-krav vil vere ei del av revisjonen, i tillegg til andre moment i forskrifta som bør bli justerte. I tillegg til å opne opp for å endre karakterkravet for opptak til master ved UiB ser SA behov for å gjere fleire justeringar i opptaksforskrifta. Desse forslaga inkluderer eit tillegg om eksportkontoll og informasjonstryggleik, samt justeringar av språkkrav til engelskspråklege masterprogram.

Forslag til revidert forskrift blir sendt fakulteta for innspel før saka blir lagt fram til vedtak.

Når det gjeld C-kravet, gjer dagens opptaksforskrift at fakulteta må søke om unntak kvart tredje år, som involverer styrebehandling og evaluering.

Studieavdelinga ser føre seg tre alternativ til forskriftsendring på dette punktet:

Alternativ 1: Endre karakterkravet for opptak til master ved UiB frå 3,00 til 2,50. Dette vil harmonisere opptakskrava med dei andre store læresteda og samstundes lette overgangen til eit nasjonalt masteropptak.

Alternativ 2: Fortsette som før, kor fakulteta som ynskjer ei lågare karaktergrense enn 3,00 må søkje til Universitetsstyret kvart tredje år.

Alternativ 3: Ha fleire C-krav i forskrifta, slik at fakulteta har ulike karakterkrav.